

Turizm Talebi Kapsamındaki Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (1994-2021) (Bibliometric Analysis of Postgraduate Thesis Within the Scope of Tourism Demand (1994-2021))

* Murat ÖDEMİŞ^a

^a Gümüşhane University, Faculty of Tourism, Gastronomy and Culinary Arts Department, Gümüşhane/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 12.02.2022

Kabul Tarihi: 26.03.2022

Anahtar Kelimeler

Turizm talebi

Lisansüstü tezler

Bibliyometrik analiz

Öz

Turizm talebi, araştırmacılar tarafından sıklıkla araştırılan turizm literatürünün önemli konuları arasındadır. Konuyla ilgili yapılan çalışmaların araştırma kalitesinin ve gelişim sürecinin dönemsel olarak incelenmesi, birçok bilimsel alan için geçerli olduğu gibi, oldukça önemli görülmektedir. Bu nedenle çalışmanın amacı, turizm talebi kapsamında 1994-2021 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan ulusal düzeydeki yüksek lisans ve doktora tezlerinin bibliyometrik olarak analiz edilmesidir. Bu çalışmada, konuyla ilgili yapılan ulusal düzeydeki lisansüstü tezlerin çeşitli parametrelere göre incelenmesine yönelik olarak bibliyometrik analiz yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre, konu kapsamında üretilen yüksek lisans tez sayısının doktora tezine göre fazla olduğu ve konu olarak ise en çok turizm talebini etkileyen faktörler ve/veya turistik talep tahmini konusunun işlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca tezlerde en fazla nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı, veri toplama aracı olarak ikincil verilerden yararlanıldığı ve araştırmaların genellikle ikincil verilere dayalı veri setleri üzerinde gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır.

Keywords

Tourism demand

Postgraduate theses

Bibliometric analysis

Abstract

Tourism demand is among the important topics of the tourism literature, which is frequently researched by researchers. Periodically examining the research quality and development process of the studies on the subject is considered very important, as it is valid for many scientific fields. For this reason, the aim of the study is to bibliometrically analyze the national level master's and doctoral theses carried out between 1994-2021 within the scope of tourism demand. In this study, bibliometric analysis method was used to analyze national-level postgraduate theses on the subject according to various parameters. According to the results of the research, it has been determined that the number of master's theses produced within the scope of the subject is higher than the doctoral thesis, and the factors affecting tourism demand and/or touristic demand forecasting are the most discussed subject. In addition, it has been revealed that quantitative research methods are mostly used in theses, secondary data is used as a data collection tool, and researches are generally carried out on data sets based on secondary data.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: mrodemis@gmail.com (M. Ödemiş)

DOI:10.21325/jotags.2022.1002

GİRİŞ

Turizm sektörünün en önemli unsurlarından birisi olan turizm talebi (Arslan, Arslan & Coşkun, 2016), sektörün kendine has özelliklerine ve ekonomik, politik, yasal, sosyolojik, psikolojik ve diğer etkenlere bağlı olarak aşırı esnekliğe ve yüksek hassasiyete sahiptir (Ünlüönen, Tayfun & Kılıçlar, 2014; Bahar & Kozak, 2015). Sektörün ve turizm talebinin bu özellikleri nedeniyle turizm talebini etkileyen faktörlerin ve turizm talebinde yaşanan dalgalanmaların ülke ekonomisine, turistik destinasyonlara, turizm işletmelerine ve diğer sektörlerle doğrudan ve dolaylı etkilerinin değerlendirilmesi de zaman içinde ulusal düzeyde gerçekleştirilen çok sayıda çalışmanın araştırma konuları arasında yer almıştır. Son yıllarda da konuyla ilgili çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir (Örneğin Köşker, 2017; Sarı & Oğuz, 2018; Kırca vd., 2019; Kaptangil & Kırca, 2020; Öcal, Kum & Özsolar, 2021). Diğer yandan, ulusal ve uluslararası düzeyde turizm talebi kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların araştırma kalitesini ve gelişme düzeyini değerlendiren sınırlı sayıda bibliyometrik çalışma bulunmaktadır (Arslan vd., 2016; Zhang vd., 2020). Bu nedenle araştırmanın gerçekleştirilme amacı, literatürde var olan bu eksikliği giderebilmektir.

Bibliyometrik analiz çalışmaları, diğer alanlarda geçerli olduğu gibi, turizm literatürünün araştırma kalitesinin ve alanın gelişim düzeyinin tespitinde de önemli bir yere sahiptir (Hall, 2011). Turizmin alt konu başlıklarına yönelik olarak gerçekleştirilecek bibliyometrik çalışmalarla, ilgili konu başlıklarının kapsamlı bir değerlendirmesi yapılarak araştırma alanının gelişimine katkıda bulunulmaya çalışılmaktadır (Temizkan, Çiçek & Özdemir, 2015). Turizm talebi konusu da, turizm sektörü ve turizm literatürü için tartışılmaz öneme sahip konulardan birisi durumundadır. Konuyla ilgili yapılan akademik çalışmalarda özellikle hangi alt temalar üzerinde yoğunlaştığı tespit edilerek, literatürde hangi konularda boşlukların bulunduğu ve turizm sektörü açısından turizm talebi kapsamında hangi konuların ön plana çıktığı ortaya çıkarılabilir. Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı, 1994-2021 yılları arasında turizm talebi konusu kapsamında gerçekleştirilen ulusal düzeydeki yüksek lisans ve doktora tezlerinin bibliyometrik olarak analiz edilmesidir. Bu araştırmanın literatür bölümünde öncelikle bibliyometrik analiz kavramı açıklanmakta olup, devamında turizm talebi konusu kapsamında hazırlanan bibliyometrik çalışmalar ile turizm kapsamında hazırlanan tezlerin bibliyometrik olarak incelendiği bazı çalışmalar tartışılmaktadır. Literatür taraması bölümünün ardından ise; araştırmanın yöntemi, bulgular ve son olarak sonuç ve öneriler başlıklarına yer verilmektedir.

Literatür Taraması

Belirli bir alana ilişkin literatürün geçmişten günümüze gelişim sürecini değerlendirmek ve gelecekte yapılacak çalışmalara rehberlik edebilmek için bibliyometrik analiz tekniğinden birçok alanda yararlanıldığı görülmektedir (Aydın, 2017). Bibliyometrik çalışmalar, akademik çalışmaların günümüzden geleceğe nasıl bir değişim trendi içerisinde yer alacağına tasvirini sunmaktadır. Bu çalışmalarla verilerin düzenli hale getirilmesi ve tasnif edilmesi sağlanmaktadır (Şahin vd., 2018). Bibliyometri; üniversiteler ve devlet laboratuvarları, politika yapımcılar, araştırma yöneticileri, kütüphaneciler ve araştırmacılar tarafından ilgili disiplin ya da konuya ilişkin araştırma performansının değerlendirilmesinde sıklıkla kullanılan yöntemler arasındadır (Pendlebury, 2008). Bibliyometrik çalışmalar, mevcut yayınların buldukları disiplin içerisindeki etkinliğini ölçmekte ve eksikliklerini gözler öne sermektedir. Bu çalışmalarda, tespit edilen eksikliklere yönelik olarak öneriler sunulmaktadır (Ulu & Akdağ, 2015). Dolayısıyla bibliyometrik çalışmalar, disiplinlerin mevcut kimliklerini daha iyi tanımlamaları ve araştırmacılara alanlarıyla ilgili bilgi kaynağı oluşturmaları açısından önemli görülmektedir (Al & Coştur, 2007). Bibliyometrik çalışmalarda; kitap, kitap bölümleri, makale, monografik yazılar ve benzeri yayınlar kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların niceliksel

olarak incelenmesi ya da analiz edilmesi söz konusudur. Yapılan inceleme ya da analizler; yazar, yayınlanan dergi, konu, tarih, dil, biçim gibi özellikler kapsamında gerçekleştirilmektedir (Broadus, 1987). Yayınlar dışında atıf incelemeleri de bibliyometrik analiz kapsamında ele alınan konular arasındadır (Pendlebury, 2008). Bibliyometrik çalışmalarda çeşitli yayın türleri, nicel araştırmalar kapsamında matematiksel ve istatistiksel yöntemlerle incelenebileceği gibi (Pritchard, 1969; Diodato, 1994; Pendlebury, 2008); niteliksel olarak da incelenebilmektedir (Jacobs, 2001; Tayfun vd., 2018). Bibliyometrik araştırmalarda makalelerin dışında tezlerin, bildirilerin ve dergilerin de ilgili parametrelere göre incelendiği görülmektedir (Yılmaz, 2016).

Akademik çalışmalar üzerinde bibliyometrik çerçevede yapılacak olan dönemsel incelemeler, nesnel bulgu ve sonuçlar elde etmeyi sağlamaktadır. Bibliyometrik çalışmalar sayesinde; bilim dallarındaki gelişim yönünün ve eğilimlerin önceden belirlenerek buna göre stratejilerin ortaya konması, ilgili bilim dallarının genel bir portresinin çizilebilmesi ve gözden kaçırılan hususların tespit edilerek yanlış değerlendirmelerin önüne geçilmesi sağlanmaktadır (Kozak, 2001). Hem turizm sektörünün sağlıklı bir gelişme kaydedebilmesi hem de turizm araştırmacılarının referans alabilecekleri doğru bilgi kaynaklarına ulaşabilmeleri için nesnel bulgu ve sonuçlara dayanan bibliyometrik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Turizm talebi ise, doğrudan ve dolaylı olarak etki altında kaldığı faktörler çerçevesinde dönemsel olarak tahminlenmesi ve yapılan tahminlere göre ülke ekonomileri ve işletmeler üzerindeki etkilerinin irdelenmesi gereken turizm sektörünün en önemli ve hassas konularından birisidir. Konuyla ilgili pek çok çalışma yapılmış olmasına rağmen, mevcut çalışmaları nitelik ve nicelik olarak bibliyometrik çerçevede inceleyen çalışma sayısının sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Turizm talebi kapsamında yapılan ulusal ve uluslararası düzeydeki bibliyometrik çalışmaların (Arslan vd., 2016; Zhang vd., 2020) kapsam ve sonuçlarının kısaca açıklanması yararlı olacaktır. Bu doğrultuda Arslan vd.'nin (2016) yapmış oldukları çalışmada, Science Direct veri tabanında taranan dergilerde turizm talebi konusuyla ilgili yayımlanan akademik çalışmalar bibliyometrik teknikler kullanılarak incelenmiştir. Çalışmada konuyla ilgili yapılan yayınlar; araştırma konusu ülkeler, araştırma yaklaşımı, yayımlandığı dergi, yayın türü, yayım yılı, yazar sayısı, sayfa sayısı, kaynak sayısı ve atıf sayısı parametreleri çerçevesinde bibliyometrik olarak incelenmiştir. Çalışmada ortaya çıkan sonuçlara göre; turizm talebi konusunun birçok disiplinin ilgi alanına girdiği ve turizm talebi konusu kapsamında Türkiye ile ilgili yapılan yayınların sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada, konuyla ilgili teorik ve ampirik incelemelere dayanan yayın sayısının artırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Zhang vd. (2020) tarafından yapılan araştırmada ise, turizm talep tahmini konusu ile ilgili 1999-2018 yılları arasında hazırlanan 388 bibliyografik kayıt incelenmiştir. Araştırmada, bilimetric inceleme yöntemi çerçevesinde küresel seyahat talebiyle ilgili yapılan araştırmalara ilişkin kapsamlı bilgi haritalarının oluşturulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda; ortak alıntı analizi, iş birliği ağı ve yükselen trendler analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada; turizm talep tahminine yönelik bilgi ve teori sağlayan ana disiplinler, araştırma konuları, araştırmanın yapıldığı ülkeler, kurumlar, araştırmacılar, yayınlar ve makaleler belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak araştırmada; turizm talep tahmini konusu ile ilgili en çok yayının 2011, 2014, 2015, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında yapıldığı, turizm talep tahmini konusunun en çok ağırlama, boş zaman, spor turizm disiplini çerçevesinde ele alındığı ve en çok makalenin Tourism Management dergisinde yayımlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada; konu kapsamında Hong Kong Polytechnic Üniversitesi'nin en çok yayın yapan kurum olduğu, en fazla atıf alan makalenin Tourism Management dergisinde yayımlandığı, en fazla yayının Çin Halk Cumhuriyeti'nde üretildiği, en çok atıf alan anahtar kelimelerin ise turizm talebi, talep, model, zaman serileri ve tahmin kelimelerinin olduğu belirlenmiştir.

Son dönemlerde turizm alanı ile ilgili hazırlanan ulusal düzeydeki tezlerin, bibliyometrik olarak incelendiği bazı çalışmaların kapsam ve sonuçlarının da özetlenmesi yararlı olabilir. Böylece mevcut çalışmalarda bibliyometrik olarak incelenen parametrelerin, çalışmaların amaçlarının ve ulaştıkları sonuçların genel olarak değerlendirilmesi mümkün olacaktır. Buna göre Aydın'ın (2017) yiyecek içecek işletmeciliği kapsamında yapılan 179 lisansüstü tezini bibliyometrik olarak incelediği çalışmada; tezlerin en çok 2010 yılında, sosyal bilimler enstitülerinde, turizm işletmeciliği anabilim dalında ve Gazi Üniversitesi'nde üretildikleri tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada; yiyecek içecek konusu kapsamında en fazla yönetim ve organizasyon alt teması üzerinde yoğunlaştığı, tezleri yürüten danışmanların daha çok profesör doktor unvanına sahip oldukları ve uygulamalı çalışma sayısının kavramsal çalışma sayısına göre daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Tayfun vd.'nin (2018) yiyecek ve içecek alanında yapılan lisansüstü tezler üzerinde gerçekleştirdikleri bibliyometrik araştırmada, 1990-2018 yılları arasında konu kapsamında 164 lisansüstü tezin hazırlandığı tespit edilmiştir. Çalışmada ortaya çıkan sonuçlara göre; konu ile ilgili yapılan tezlerin sayısında 2007 yılından itibaren artış olduğu belirlenmiştir. Ayrıca konu kapsamında en çok yüksek lisans tezinin bulunduğu, ağırlıklı olarak turizm işletmeciliği ve turizm işletmeciliği ve otelcilik anabilim dalı öğrencileri tarafından gerçekleştirildiği, tamamına yakınının görgül çalışmalar olduğu, çalışmalarda en çok nicel araştırma yönteminin benimsendiği ve örneklem grubunun genel olarak turistler ve şeflerden oluştuğu ortaya çıkarılmıştır. Söz konusu çalışmada; tezlerdeki Türkçe ve yabancı kaynak dağılımına ilişkin yapılan incelemede; yüksek lisans tezlerinde Türkçe kaynak sayısının yabancı kaynak sayısından fazla olduğu, doktora tezlerinde ise tam tersi durumun geçerli olduğu görülmüştür.

Canik & Özdemir'in (2019) yapmış oldukları çalışmada sağlık turizmi kapsamında hazırlanan lisansüstü tezlerin bibliyometrik olarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında 139 yüksek lisans tezi ve 29 doktora tezi; tür ve yapılış yılı, üniversite, anabilim dalı, enstitü, araştırma konusu, araştırma yöntemi, izin durumu gibi parametreler çerçevesinde incelenmiş ve birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; konuyla ilgili en fazla tezin Dokuz Eylül Üniversitesi'nde yapıldığı, sağlık turizmi kapsamında tezlerde en çok yoğunlaşılan alt temanın termal turizm olduğu, tezlerin ise ağırlıklı olarak sosyal bilimler enstitülerinde ve işletme anabilim dallarında hazırlandığı belirlenmiştir.

Çolakoğlu, Altun & Kıyık'ın (2019) çalışmalarında; medikal turizm konusu kapsamında yapılan tezlerin özet yapıları, lisansüstü düzeyleri, araştırma tasarımları, enstitüleri, denetçi unvanları, yapılış yılları ve bölgeleri, sayfa sayıları, örneklem büyüklükleri, ele alınan konular gibi bibliyometrik göstergeler incelenmiştir. Çalışmada; konu kapsamındaki tezlerin en çok yüksek lisans düzeyinde yapıldığı, yapılan tezlerin 2013-2016 yılları arasında yoğunlaştığı, tezlerde medikal turizm konusunun en çok destinasyon potansiyeli ile ilişkilendirildiği, tezlerin ağırlıklı olarak sosyal bilimler enstitüsünde, Marmara Bölgesi ve İstanbul'da gerçekleştirildiği, çalışmaların özet kurgularında önerilere yer verilmediği tespit edilmiştir.

Örnek & Karamustafa'nın (2020) turist rehberliği alanında yapılan lisansüstü tezler üzerinde gerçekleştirdikleri bibliyometrik çalışmada, konu kapsamında yapılan tezlerin ağırlıklı olarak saha uygulamasına dayalı ampirik çalışmalar olduğu ve bu tezlerde çoğunlukla nicel araştırma yönteminin benimsendiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte çalışmada; turist rehberliği konusu kapsamında araştırılan alt konuların turist rehberlerinin rolleri, işlevleri, mesleki yeterlilikleri, mesleki açıdan yaşadıkları zorluklar ve turist rehberliği eğitimi konuları olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Boyraz, Kabakulak & Mutlu'nun (2020) gerçekleştirdikleri bibliyometrik çalışmada, turizm konulu 538 adet lisansüstü tez veri görselleştirme tekniği ile incelenmiştir. Çalışmada ilgili tezler; yazarın cinsiyeti, tezin yılı, tezin türü, danışmanı, kurumu, çalışma alanı ya da konusu, Türkçe ve İngilizce çalışma başlıkları parametreleri bakımından incelenmiştir. Araştırma sonucunda, lisansüstü tezlerin ulusal tez veri tabanına girişlerinde son dönemlerde önemli bir artış yaşandığı belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada en çok tezin 2019 yılında, sosyal bilimler enstitüsünde, turizm işletmeciliği anabilim dalında, Akdeniz Üniversitesi'nde ve yüksek lisans tez türünde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Öte yandan otel, turist, destinasyon, gastronomi, kültür, konaklama, rehber, seyahat, deneyim, yiyecek gibi kavramların tezlerde ön plana çıkan kavramlar olduğu belirtilmektedir.

Bişkin & Pektaş'ın (2021) turizm pazarlaması alanında yapılan lisansüstü tezleri bibliyometrik olarak inceledikleri çalışmalarında, konuyla ilgili erişime açık 33 tez belirlenmiştir. Çalışmada, konuyla ilgili hazırlanan mevcut tezlerin ağırlıklı olarak yüksek lisans düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca tezlerin çoğunlukla Gazi Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi'nde, sosyal bilimler enstitülerinde ve işletme anabilim dallarında üretildiği ortaya çıkarılmıştır. Tez konularının ise; tüketici davranışı, sosyal medya ve pazarlama sorunları gibi pazarlama konuları üzerine yoğunlaştığı ifade edilmektedir. Ayrıca tezlerde ağırlıklı olarak nicel araştırma yönteminin benimsendiği ve örneklem grubu olarak turistler ve yöneticiler üzerinde odaklanıldığı tespit edilmiştir.

Toker (2021) rekreasyon yönetimi kapsamında 2015-2021 arasında yapılan lisansüstü tezleri bibliyometrik olarak değerlendirmiştir. Çalışmada; yüksek lisans tez türünde üretilen tezlerin yıllar itibariyle arttığı, rekreasyon yönetimi konusu kapsamında rekreatif faaliyetler ve rekreasyon katılımı konularına yoğunlaştığı ve araştırma alanının genellikle turizm ve spor olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca konuyla ilgili en çok tez üreten üniversitenin Gazi Üniversitesi-Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi olduğu belirlenmiştir. Konu kapsamında yapılan tezlerde ağırlıklı olarak nicel araştırma yönteminin kullanıldığı ve bu tezlerde geçerlik analizi, normallik testi gibi uygulamaların yapılmadığı tespit edilmiştir.

Yöntem

Tez çalışmaları, ilgili disiplindeki bilimsel eğilimleri ve kurumsallaşma düzeyini gözler önüne seren temel bir gösterge durumundadır. İlgili disiplinlerde gerçekleştirilen çalışmaların bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması durumunda, geçmişteki eğilimlerin belirlenmesinin yanı sıra gelecekteki eğilimlerin de öngörülmesi mümkün olmaktadır (Aksöz & Yücel, 2020). Lisansüstü tezlerin farklı bilimsel çalışmaların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilme potansiyeline sahip olması nedeniyle, lisansüstü tezler üzerinde gerçekleştirilecek bibliyometrik çalışmaların önemi daha da artmaktadır (Örnek & Karamustafa, 2020). Bilimsel çalışmaların sonuçlarının ve etkinliğinin değerlendirilmesinde, bibliyometrik analiz yöntemleri önemli bir işleve sahiptir (Beşel, 2017). Lisansüstü tezler de sonuçları ve etkinliği açısından bibliyometrik araştırmalar çerçevesinde periyodik olarak incelenebilmektedir. Bu araştırmalar sayesinde, tezlerdeki temel eksiklikler ve problemler tespit edilebilmekte ve gelecekte yapılacak çalışmaların araştırma kalitesinin iyileştirilmesine katkıda bulunulabilmektedir. Bu doğrultuda araştırmada, turizm talebi konusu kapsamında 1994-2021 yılları arasında gerçekleştirilen ulusal düzeydeki lisansüstü tezler bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ulusal tez merkezindeki kayıtlar incelendiğinde, konuyla ilgili hazırlanmış ilk tezin 1993 yılına ait olduğu görülmektedir. Ancak ilgili tez erişime kapalı durumda olduğundan, bu tezin ardından 1994 yılında konu kapsamında hazırlanmış olan erişime açık durumdaki doktora tezinin başlangıç noktası olarak kabul edilmesi uygun görülmüştür. Buna göre, 1994 yılından

2021 yılına kadar hazırlanmış konu ile ilgili erişime açık durumdaki tüm tezler değerlendirmeye alınmıştır. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ulusal tez merkezinin tez arama bölümüne talep, turizm talebi ve turistik talep anahtar kelimeleri tek tek girilerek taramalar yapılmış, her bir kaydın turizm talebi konusuyla ilgili olup olmadığı incelenmiş ve konuyla ilgili olan tezler seçilmiştir. Ulusal tez merkezindeki tezlerin taranmasına yönelik süreç, 9 Kasım 2021-6 Ocak 2022 tarih aralığını kapsamaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda turizm talebi kapsamında toplam 86 adet yüksek lisans ve doktora tezinin gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Tespit edilen 86 tezdten 24'ü erişime kapalı olduğundan, bu çalışmada erişime açık durumda olan 62 adet tez değerlendirmeye alınmıştır.

Bibliyometrik çalışmalarda yaygın olarak incelenen parametreler de göz önünde bulundurularak, turizm talebi kapsamındaki lisansüstü tezler; tez türü (yüksek lisans ya da doktora), yapılış yılı, üniversite ismi, enstitü ismi, anabilim dalı, araştırma konusu, danışman unvanı, kullanılan yöntem (nicel, nitel ya da karma yöntem), veri toplama araçları (anket, görüşme, ikincil veriler, gözlem ve diğerleri), örneklem grubu/araştırma kapsamı ya da veri setleri ve sayfa sayıları parametreleri çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Turizm talebi kapsamında yapılan tezlerin tez türü bakımından dağılımları nasıldır?
2. Yıllar itibariyle tez sayılarının dağılımı nasıl gerçekleşmiştir?
3. Konuyla ilgili yapılan tezlerin üniversite, enstitü ve anabilim dalı dağılımları nasıl gerçekleşmiştir?
4. Turizm talebi kapsamında yapılan lisansüstü tezler hangi konu ya da konular üzerinde yoğunlaşmaktadır?
5. Tezlerde ağırlıklı olarak yararlanılan araştırma yöntemleri ve veri toplama araçları nelerdir?
6. Araştırma kapsamında ağırlıklı olarak seçilen örneklem grubu/araştırma kapsamı ya da veri seti nelerdir?
7. Tezlerin yürütücüsü durumundaki danışmanların unvan dağılımları nasıldır?
8. Tezlerin ortalama sayfa sayıları nedir ve tezlerin türüne göre sayfa sayılarının dağılımı nasıl gerçekleşmiştir?

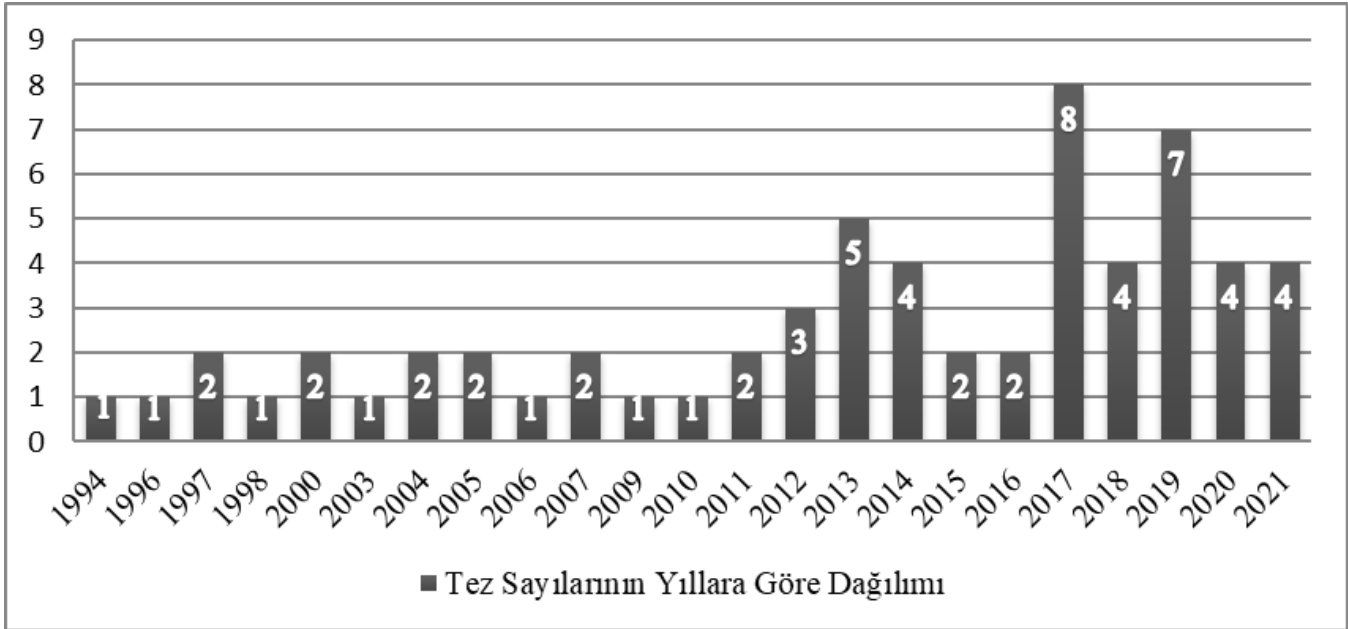
Söz konusu araştırma sorularına yanıt bulabilmek amacıyla tezlerin özet, giriş, amaç, yöntem ve bulgular bölümleri ilgili parametrelere göre detaylı bir şekilde incelenmiştir. İncelemelerin ardından parametrelerle ilgili elde edilen veriler excel microsoft office programında listelenmiştir. Parametrelere ilişkin verilerin sayımında, excel programının süzgeç seçeneğinden faydalanılmıştır. İlgili parametrelere ilişkin ortaya çıkan yüzde ve frekansa dayalı tanımlayıcı istatistikler bulgular başlığı altında detaylı bir şekilde açıklanmaktadır.

Bulgular

Turizm talebi kapsamında gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin; tür (yüksek lisans ya da doktora), yapılış yılı, üniversite ismi, enstitü ismi, anabilim dalı, araştırma konusu, kullanılan yöntem (nicel, nitel ya da karma yöntem), veri toplama araçları (anket, görüşme, ikincil veriler, gözlem ve diğerleri), örneklem grubu/araştırma kapsamı ya da veri setleri, danışman unvanı ve tezlerin sayfa sayıları parametreleri bakımından bibliyometrik olarak incelendiği bu araştırmada, bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar bu başlık altında ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

Araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre, turizm talebi kapsamında yapılan tezlerin %77,4'ü (48 tez) yüksek lisans, %22,6'sı (14 tez) ise doktora düzeyindedir. Bu sonuca göre konu kapsamındaki tezlerin önemli bir bölümünün yüksek lisans öğrencileri tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu sonuç, konunun doktora düzeyinde yeteri

kadar ilgi görmemesiyle ya da doktora düzeyinde birincil veri kaynaklarına dayanan (anket, gözlem, görüşme vb. yöntemler) konuların, genellikle ikincil verilerden yararlanılarak hazırlanan turizm talebi kapsamındaki konulara göre daha çok tercih edilmesiyle açıklanabilir. Diğer yandan Yükseköğretim Kurulu'nun (2021) verilerine göre; Türkiye'de doktora öğrenci sayısının yüksek lisans öğrenci sayısından nispeten az olması (Yükseköğretim Kurulu, 2021), konu kapsamında üretilen doktora tez sayısının da nispi olarak yüksek lisans tez sayısına göre daha az olmasının temel sebeplerinden birisi olarak görülebilir.

Şekil 1. Tez Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 1'de de görüldüğü gibi; araştırmada, turizm talebi konusuyla ilgili en çok tezin 2017 yılında yapıldığı (toplam 8 tez) belirlenmiştir. 2017 yılında yapılan 8 adet tezin 7'si yüksek lisans, 1'i ise doktora tezi düzeyindedir. 2017 yılından sonra konuyla ilgili en çok tezin 2019 (7 adet tez) ve 2013 (5 adet tez) yıllarında yapıldığı tespit edilmiştir. 2014, 2018, 2020 ve 2021 yıllarında ise erişime açık 4 adet lisansüstü tezin bulunduğu belirlenmiştir. Tezlerin yıllar itibarıyla artış eğilimi genel olarak değerlendirildiğinde; 2011 yılına kadar konu kapsamındaki tez sayısının 1 ya da 2 teze sınırlı kaldığı, 2012 yılından itibaren ise tezlerin artışı ya da azalışı ile ilgili istikrarlı bir tablonun gerçekleşmediği söylenebilir.

Tablo 1. Tezlerin Hazırlandığı Üniversitelere İlişkin Bulgular

Tezlerin Hazırlandığı Üniversite	Frekans	Yüzde (%)
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	1,6
Akdeniz Üniversitesi	3	4,8
Anadolu Üniversitesi	3	4,8
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1	1,6
Atatürk Üniversitesi	1	1,6
Atılım Üniversitesi	1	1,6
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1	1,6
Balıkesir Üniversitesi	6	9,7
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	2	3,2
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	1,6
Erzurum Teknik Üniversitesi	1	1,6
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	2	3,2
Gazi Üniversitesi	5	8,1
Giresun Üniversitesi	2	3,2

Tablo 1. Tezlerin Hazırlandığı Üniversitelere İlişkin Bulgular (devamı)

Dokuz Eylül Üniversitesi	1	1,6
Erzurum Teknik Üniversitesi	1	1,6
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	2	3,2
Gazi Üniversitesi	5	8,1
Giresun Üniversitesi	2	3,2
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	1	1,6
Hitit Üniversitesi	1	1,6
İnönü Üniversitesi	1	1,6
İstanbul Arel Üniversitesi	1	1,6
İstanbul Ticaret Üniversitesi	3	4,8
İstanbul Üniversitesi	6	9,7
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	1	1,6
Karabük Üniversitesi	1	1,6
Karadeniz Teknik Üniversitesi	2	3,2
Kastamonu Üniversitesi	1	1,6
Mersin Üniversitesi	1	1,6
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi (Önceki adıyla Muğla Üniversitesi)	4	6,5
Necmettin Erbakan Üniversitesi	2	3,2
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	2	3,2
Süleyman Demirel Üniversitesi	2	3,2
Uludağ Üniversitesi	2	3,2
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	1,6
Toplam	62	100

Tablo 1’de de görüldüğü üzere; turizm talebi kapsamında toplam 31 farklı üniversitede tez üretildiği, konu ile ilgili en çok tezin Balıkesir Üniversitesi (6 adet) ve İstanbul Üniversitesi (6 adet) tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Bu üniversitelerin ardından Gazi Üniversitesi (5 adet), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi (4 adet), Akdeniz Üniversitesi (3 adet), Anadolu Üniversitesi (3 adet), İstanbul Ticaret Üniversitesi (3 adet) ve diğer üniversitelerin (1 ya da 2 adet tez) geldiği görülmektedir. En çok tezin yapıldığı Balıkesir Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi’nde yapılan toplam 12 adet tezin 11’inin sosyal bilimler enstitülerinde; 10’unun ise turizm, turizm işletmeciliği ve turizm işletmeciliği ve otelcilik anabilim dallarında gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Araştırmada, tezlerin önemli bir bölümünün (Atatürk Üniversitesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Hitit Üniversitesi, Giresun Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi dışındaki diğer üniversitelerde yapılan tezler) Orta Anadolu’da ve Türkiye’nin batı ve güney batısında yer alan illerde konumlanmış olan üniversiteler tarafından gerçekleştirildiği, tespit edilen dikkat çekici bulgular arasındadır (Tablo 1).

Tablo 2. Tezlerin Hazırlandığı Enstitülere ve Anabilim Dallarına İlişkin Bulgular

Enstitüler	Frekans	Yüzde (%)
Sosyal Bilimler Enstitüsü	53	85,5
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	3	4,8
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	3	4,8
Fen Bilimleri Enstitüsü	2	3,2
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	1	1,6
Toplam	62	100

Anabilim Dalları	Frekans	Yüzde (%)
Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı	18	29
Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı	3	4,8
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı	7	11,3
Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı	1	1,6
Otel Yöneticiliği Programı	1	1,6

Tablo 2. Tezlerin Hazırlandığı Enstitülere ve Anabilim Dallarına İlişkin Bulgular (devamı)

Turizm Anabilim Dalı	1	1,6
Sağlık Turizmi Anabilim Dalı	1	1,6
Finansal Ekonomi Anabilim Dalı	1	1,6
İktisat Anabilim Dalı	12	19,4
İşletme Anabilim Dalı	6	9,7
Maliye Anabilim Dalı	1	1,6
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı	1	1,6
Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Anabilim Dalı	1	1,6
Ekonometri Anabilim Dalı	6	9,7
Uluslararası Ticaret ve Pazarlama Anabilim Dalı	1	1,6
Ekoturizm Rehberliği Anabilim Dalı	1	1,6
Toplam	62	100

Tablo 2’de de görüldüğü gibi, konuyla ilgili en çok tezin sosyal bilimler enstitülerinde hazırlandığı belirlenmiştir (53 tez, %85,5). Sosyal bilimler enstitülerinin ardından ise 3 (%4,8) tezin eğitim bilimleri ve lisansüstü eğitim enstitülerinde, 2 (%3,2) tezin fen bilimleri enstitülerinde, 1 (%1,6) tezin ise sağlık bilimleri enstitüsünde hazırlandığı belirlenmiştir. Öte yandan lisansüstü eğitim enstitüleri genel olarak, sosyal bilimler enstitülerinin isim değişikliği sonucu kurulmuş olan yeni enstitüler konumundadır. Dolayısıyla lisansüstü eğitim enstitülerinin bünyesinde bulunan yüksek lisans ve doktora programları, genellikle sosyal bilimlerin bir parçası durumundadır.

Tablo 2’de aynı zamanda konu kapsamındaki tezlerin hazırlandığı anabilim dallarına ilişkin bulgulara da yer verilmektedir. Ortaya çıkan bulgulara göre, turizm talebi kapsamında en çok tezin turizm işletmeciliği anabilim dalında (18 tez, %29) hazırlandığı tespit edilmiştir. Ardından ise en çok tezin iktisat anabilim dalı (12 tez, %19,4), turizm işletmeciliği ve otelcilik anabilim dalı (7 tez, %11,3), işletme ve ekonometri anabilim dalları (6’şar adet tez, %9,6), turizm işletmeciliği eğitimi anabilim dalı (3 tez, %4,8) ve diğer bilim dalları (1’er tez) gelmektedir. Turizm talebi konusu doğrudan turizmle ilişkili gibi görünüyorsa da, turizm talebi kavramı iktisat biliminin de araştırma alanına girmesi nedeniyle iktisat, işletme ve ekonometri anabilim dallarında da konuyla ilgili önemli sayıda tez gerçekleştirilmiştir. Genel olarak iktisat, işletme ve ekonometri anabilim dallarında konu kapsamında yapılan tezlerin büyük bir çoğunluğu nicel yöntemlerle hazırlanmıştır (24 tezden 22’si). Tezlerde sınırlı sayıda anket ve görüşme (24 tezden 7’si) gibi veri toplama araçları kullanılmış olup, ağırlıklı olarak ikincil verilere dayalı ekonometrik analiz yöntemleri (24 tezden 18’i) tercih edilmiştir. Konuyla ilgili en çok tezin yapıldığı turizm işletmeciliği anabilim dallarında ise nicel araştırma kapsamında ikincil veri kaynaklarının (17 tezden 8’inde) yanında anket, görüşme, literatür incelemesi gibi farklı veri toplama araçlarının da kullanıldığı (17 tezden 11’inde) görülmektedir. Dolayısıyla turizm işletmeciliği anabilim dallarında kullanılan veri toplama araçlarının daha dengeli bir dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 3. Tezlerde Turizm Talebi Kapsamında İncelenen Konular

Turizm Talebi Kapsamında İncelenen Konular	Frekans	Yüzde (%)
Turizm Talebini Etkileyen Faktörler (iklim değişikliği, kültürel varlıklar, futbol organizasyonları, gelir, coğrafya, web siteleri, tanıtım harcamaları, imaj, reel döviz kurları, vergi indirimleri, finansal kriz vd.) ve/veya Turistik Talebin Tahmin Edilmesi	52	83,9
Uluslararası (Dış) Turizm Talebinin Yapısal Analizi	2	3,2
Yerli Turistlerin (İç Turizm) Taleplerinin İncelenmesi	1	1,6
Gastronomi Turlarına Katılan Turistlerin Profilinin İncelenmesi	1	1,6
Medikal Turizm Talebi	1	1,6
Turistik Ürün Talep Sürecinde Turist Tipolojisi ve Bilgi Araştırması Arasındaki İlişki	1	1,6

Tablo 3. Tezlerde Turizm Talebi Kapsamında İncelenen Konular (devamı)

Uluslararası Turizm Talebine İlişkin İstatistiklerin İncelenmesi	1	1,6
Konaklama İşletmelerinin Turizm Talebi Yapısının İncelenmesi	1	1,6
Ziyaretçilerin Ekoturizm Taleplerinin İncelenmesi	1	1,6
Yerel Sakinlerin Rekreasyon Talepleri	1	1,6
Toplam	62	100

Tablo 3'te turizm talebi kapsamında hazırlanan tezlerin konu dağılımları gösterilmektedir. Turizm talebini etkileyen faktörler ile turistik talep tahmini konularının ilişkili ve birbirini tamamlayan konular olması nedeniyle, bu konuların birlikte değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre, genel olarak turizm talebi kapsamında en fazla turizm talebini etkileyen faktörler ve/veya turistik talebin tahmin edilmesi (toplam 52 tez) konusunun işlendiği belirlenmiştir. Turizm talebini etkileyen faktörler kapsamında ele alınan başlıca konular; iklim değişikliği, kültürel varlıklar, futbol organizasyonları, gelir, coğrafya, web siteleri, tanıtım harcamaları, imaj, reel döviz kurları, vergi indirimleri, finansal kriz, terör olayları, kamu harcamaları, havayolu ulaştırma sistemleri, sosyal medya (instagram), rekreasyon alanları ve faaliyetleri, hüzün turizmi, ikili vize serbestliği, depresyon, savaşlar, arz kaynakları, sürdürülebilir turizm uygulamaları, ekonomik ve politik istikrar, diğer ülkelerdeki turizm talebi oynaklıklarıdır. Birçok çalışmada söz konusu faktörlerin turizm talebine nasıl bir etkide bulunacağı (turizm talebini ne kadar artıracığı ya da azaltacağı) ikincil verilere dayalı ekonometrik analizler yoluyla ya da anket veri toplama aracıyla toplanan sınırlı sayıdaki veriler üzerinden tahmin edilmeye çalışılmıştır. Tezlerde ağırlıklı olarak geçmişe dönük turizm talebi verilerinin ilgili faktör ya da faktörlere bağlı olarak ne kadar arttığına ya da azaldığına dair tahminler yapılırken, az sayıdaki tezde geleceğe dönük talep tahminlerinin de yapıldığı görülmektedir. Öte yandan sınırlı sayıdaki tezin yalnızca belirli dönemlerin turizm talebinin tahmin edilmesine yönelik olarak gerçekleştirildiği tespit edilmiştir (6 tez). Bu tezlerin bazılarında tahmin edilen verilerin, mevsimsel etkenlerden arındırılmış ve arındırılmamış olarak iki şekilde değerlendirildiği görülmektedir. Tezlerde ilgili konular dışında uluslararası (dış) turizm talebinin yapısal analizi (2 tez), yerli turistlerin (iç turizm) taleplerinin incelenmesi (1 tez), gastronomi turizmine katılan turistlerin profilinin incelenmesi (1 tez), medikal turizm talebi (1 tez), turistik ürün talep sürecinde turist tipolojisi ve bilgi araştırması arasındaki ilişki (1 tez) konularının da işlendiği görülmektedir. Ayrıca uluslararası turizm talebine ilişkin istatistiklerin incelenmesi (1 tez), konaklama işletmelerinin turizm talebi yapısının incelenmesi (1 tez), ziyaretçilerin ekoturizm taleplerinin incelenmesi (1 tez) ve yerel sakinlerin rekreasyon talepleri (1 tez) konuları da tezlerde işlenen konular arasında yer almaktadır.

Danışmanların unvanlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, en çok tezin Prof. Dr. unvanlı danışmanlar gözetiminde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir (29 tez, %46,8). Diğer tezlerin ise sırasıyla Dr. Öğr. Üyesi (Yrd. Doç. Dr.) (17 tez, %27,4) ve Doç. Dr. (16 tez, %25,8) unvanlı danışmanların gözetiminde gerçekleştirildiği görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre, Doç. Dr. ve Dr. Öğr. Üyesi unvanlı danışmanların yönettiği tezlerin oran olarak birbirine yakın olduğu gözlemlenmektedir.

Tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri incelendiğinde, en çok kullanılan yöntemin nicel veri toplama yöntemi (54 tez, %87,1) olduğu görülmektedir. Nicel veri toplama yönteminin ardından yararlanılan diğer veri toplama yöntemleri sırasıyla nitel veri toplama yöntemleri (6 tez, %9,7) ile nicel ve nitel veri toplama yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma yöntemlerdir (2 tez, %3,2).

Tablo 4. Veri Toplama Araçlarına ve Örneklem Grubu/Araştırma Kapsamı ya da Veri Setine İlişkin Bulgular

Veri Toplama Araçları	Frekans	Yüzde (%)
Anket	22	35,5
Anket ve İkincil Veriler	1	1,6
Görüşme	3	4,8
Görüşme, Anket ve İkincil Veriler	1	1,6
İkincil Kaynaklar (gazete, makale, kitap gibi yazılı dokümanlar ve internet kaynakları) ve İkincil Veriler	1	1,6
İkincil Veriler	31	50
Literatür İncelemesi	2	3,2
Literatür İncelemesi ve Görüşme	1	1,6
Toplam	62	100

Örneklem Grubu/Araştırma Kapsamı ya da Veri Seti	Frekans	Yüzde (%)
İş Görenler	1	1,6
Konaklama İşletmelerinin Yöneticileri ve İş Görenleri	1	1,6
Otel Yatırımcıları ve Turizm Talebine İlişkin Veriler	1	1,6
Otel Yöneticileri	1	1,6
Otel Yöneticileri, Turizm Talebine ve Diğer Değişkenlere İlişkin Veriler (GSYİH, Fiyat vb.)	1	1,6
Otel Yöneticileri ve Turistler	1	1,6
Seyahat Acentesi İş Görenleri, Yöneticileri ya da Sahipleri	2	3,2
Turistler	16	25,8
Ziyaretçiler ve Konunun Uzmanları	1	1,6
Turistler, Konaklama ve Seyahat İşletmeleri	1	1,6
Turistler, Yöre Halkı ve Konaklama İşletmeleri	1	1,6
Ulusal ve Uluslararası Turizm Talebi Verileri	1	1,6
Ulusal ve Uluslararası Turizm Talebine ve Diğer Değişkenlere İlişkin Veriler	1	1,6
Uluslararası Turizm Talebi Verileri	10	16
Uluslararası Turizm Talebine ve Diğer Değişkenlere İlişkin Veriler	20	32,3
Rekreasyonel Etkinliklere Katılan Yerel Sakinler	1	1,6
Örneklem Grubu/Araştırma Kapsamı ya da Veri Seti Bulunmayan Tezler	2	3,2
Toplam	62	100

Tablo 4'te, konu kapsamında hazırlanan tezlerde kullanılan veri toplama araçlarına ve verilerin toplandığı örneklem grubu/araştırma kapsamı ya da veri setlerine ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Tezlerde turizm talebi kapsamında, tek başına ya da diğer yöntemlerle birlikte kullanılmış olması fark etmeksizin, en çok kullanılan veri toplama araçlarının ikincil veriler (34 tez) ve anket (23 tez); en az kullanılan veri toplama araçlarının ise ikincil kaynaklar (1 tez), literatür incelemesi (3 tez) ve görüşme (5 tez) olduğu ortaya çıkmıştır. Tezlerdeki nicel, nitel ve karma (nicel ve nitel birlikte) araştırma yöntemleri içinde veri toplama araçlarının dağılımı incelendiğinde; nicel veri toplama araçlarının 31'inin ikincil veriler, 22'sinin anket, 1'inin ise anket ve ikincil verilerin birlikte kullanıldığı karma nicel yöntemler olduğu görülmektedir. Geriye kalan 8 tezin 6'sı nitel, 2'si ise karma (nitel ve nicel birlikte) yöntemlerden yararlanılarak hazırlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi ile hazırlanan 6 tezde kullanılan nitel veri toplama araçları, görüşme ve literatür incelemesidir. Karma yöntemlerle hazırlanan tezlerin birisinde görüşme, anket ve ikincil veriler kullanılmış olup; diğerinde ikincil kaynaklardan (gazete, makale, kitap gibi yazılı dokümanlar ve internet kaynakları) ve ikincil verilerden (TÜİK'ten elde edilen turizm talebine ilişkin istatistiklerden) yararlanılmıştır (Tablo 4).

Araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre; en çok çalışılan örneklem grubu/araştırma kapsamı ya da veri seti, uluslararası turizm talebine ve diğer değişkenlere ilişkin verilerdir (20 tez). Ardından ise; tezlerde en çok çalışılan örneklem grubu/araştırma kapsamı ya da veri seti, turistler (16 tez) ve uluslararası turizm talebi verileridir (10 tez). Tezlerin ikisinde yalnızca literatür taramasına dayalı bir yöntem benimsendiğinden, araştırmacı tarafından

belirlenmiş olan bir örneklem grubu ya da veri setine rastlanmamıştır. Tablo 4'te görüldüğü gibi, diğer örneklem grubu/araştırma kapsamı ya da veri setlerinin kullanımı 1 ya da 2 adet tezle sınırlıdır. Konu kapsamında gerçekleştirilen tezler genel olarak incelendiğinde; resmî kurumlardan elde edilen turizm talebi ile ilgili ikincil veri kaynaklarına dayalı veri setlerinin tezlerde en çok çalışılan gözlem grubu olduğu tespit edilmiştir (toplam 34 tez). Tezlerde kullanılan genel olarak resmi istatistiklere (Örneğin, TÜİK ve Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine) dayalı söz konusu veri setleri, tezlerde en çok veri toplanan ve üzerinde çeşitli ekonometrik testler gerçekleştirilerek turizm talebine yönelik çıkarımlar ve ileriye dönük tahminler yapılmaya çalışılan bir gözlem grubu niteliği taşımaktadır.

Araştırmada incelenen diğer bir parametre ise, tezlerin sayfa sayılarıdır. Tezlerin sayfa sayılarına ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde, en fazla sayfa sayısına sahip olan tezin 317 sayfa, en az sayfa sayısına sahip olan tezin ise 69 sayfa olduğu belirlenmiştir. En fazla sayfa sayısına sahip olan tezde nicel araştırma yönteminin, en az sayfa sayısına sahip olan tezde ise nitel araştırma yönteminin kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu sonuç, nicel araştırmaların nitel araştırmalara göre daha az sayfa sayısına sahip olduğu yönündeki alışlagelmiş düşüncenin dışında ortaya çıkan bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Nitekim konuyla ilgili yapılan tezlerde genel olarak nitel araştırma yöntemlerine dayalı tezlerin sayfa sayısının nicel araştırma yöntemlerine dayalı tezlere göre daha az sayfa sayısına sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca karma (nicel ve nitel veri toplama yöntemlerinin birlikte kullanılması) yöntemlerle hazırlanan iki tezden birinin 115, diğerinin ise 211 sayfaya sahip olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç da esasında karma tezlerin diğer yöntemlerle hazırlanan tezlerden daha fazla sayfa sayısına sahip olduğuna dair tezin sorgulanmasına sebep olabilecek bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle bibliyometrik araştırmalarda, her akademik çalışmanın sayfa sayısı ve diğer parametreler açısından kendi konu ve iç disiplin bağlamı içerisinde değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir. Diğer yandan konu kapsamında gerçekleştirilen tezlerin ortalama sayfa sayısı 143'tür. Tezlerin türlerine göre sayfa sayıları incelendiğinde, yüksek lisans tezleri arasında en fazla sayfa sayısına sahip olan tezin 194, en az sayfa sayısına sahip olan tezin ise 69 sayfa olduğu görülmektedir. Doktora tezleri sayfa sayıları bakımından incelendiğinde ise, en fazla sayfası bulunan tezin 317, en az sayfası bulunan tezin ise 119 sayfaya sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre doktora tezlerinin yüksek lisans tezlerine göre daha fazla sayfa sayısına sahip olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada, turizm talebi konusuyla ilgili 1994-2021 yılları arasında gerçekleştirilen yüksek lisans ve doktora tezleri bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmiş ve bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre; turizm talebi konusu doğrudan turizm bilim alanı ile ilişkili olması nedeniyle turizm işletmeciliği anabilim dallarında daha fazla çalışılan bir konudur. Zhang vd.'nin (2020) turizm talep tahmini konusu kapsamında yapılan makaleler üzerinde gerçekleştirdikleri bibliyometrik incelemede de benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmada; ana disiplin olarak ağırlama, boş zaman, spor turizm disiplininin konuyu bilgi ve teori bakımından en çok besleyen disiplin olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmada; turizm talebinin iktisat, işletme, ekonometri anabilim dallarında öğrenim gören tez öğrencileri tarafından da ilgi gören bir konu olduğu ortaya çıkmıştır. Farklı anabilim dallarından tez öğrencilerinin konu ile ilgili tez üretmesi, turizm talebi kapsamında çalışılan alt temaların ve kullanılan araştırma yöntemlerinin (nicel, nitel ve karma) çeşitliliğine çok fazla etkide bulunmamıştır. Ancak bu durum, turizm kapsamında çalışılan diğer konulara kıyasla turizm talebi konusu kapsamında farklı veri toplama araçları ve analiz tekniklerinin kullanılmasını

sağlamıştır. Turizm anabilim dallarında yaygın olarak tercih edilen anket ve görüşme gibi veri toplama araçlarının yanı sıra tezlerde ikincil veriler de veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca ikincil verilerin veri toplama aracı olarak kullanıldığı tezlerde turizm anabilim dallarında çok fazla kullanılmayan zaman serisi analizi ve panel veri yaklaşımı gibi farklı analiz teknikleri de kullanılarak mevcut bilgi kaynakları farklı bakış açılarıyla ve yorumlarla zenginleştirilmiştir. Bu durum, yeni bilgi kaynaklarının ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır. Turizm anabilim alanlarında yapılan tezlerde de konu ile ilgili ikincil verilerin ve ekonometrik analiz yöntemlerinin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Öte yandan; tezlerde literatür incelemesi gibi teorik yöntemlerden ziyade ağırlıklı olarak anket, görüşme, ikincil veriler gibi ampirik araştırma yöntemlerinden yararlanıldığı görülmektedir. Arslan vd.'nin (2016) turizm talebi konusu kapsamında hazırlanan makaleler üzerinde yaptıkları incelemede de benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Turizm talebi konusuyla ilgili sınırlı sayıda bibliyometrik çalışma yapılmış olması (Arslan vd., 2016; Zhang vd., 2020) nedeniyle, alanın gelişim düzeyini etkin bir şekilde değerlendirmek ve araştırmacılara konuyla ilgili literatürdeki boşluklar konusunda yol gösterebilmek için gelecek çalışmalarda bibliyometrik çalışma sayısının artırılması önerilmektedir. Ayrıca turizm talebi ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda, nitel araştırma yöntemlerinden daha çok yararlanılması önemli görülmektedir. Çalışmalarda nitel çalışma sayısının artırılması, alanın yalnızca niceliksel değil aynı zamanda derinlemesine değerlendirilmesini de sağlayacaktır. Konuyla ilgili turizm dışındaki diğer bilim dallarında yapılan tezlerin, alanın gelişimine katkısı oldukça fazladır. Ancak turizmle ilgili anabilim dallarında da turizm talebi ve diğer turizm ekonomisi alt temalarını (örneğin; sızıntılar, turizm arzı, turizm gelirlerinin doğrudan, dolaylı ve uyarılmış etkilerini) inceleyen makale ve tez sayısının artırılması önerilmektedir. Turizm akademisyenlerinin sektörü daha yakından tanıma imkânına sahip olmaları nedeniyle, turizm anabilim dallarında yapılacak araştırmalar alanın akademik gelişimini hızlandıracak ve sektör için değerli bilgi kaynaklarının üretilmesini sağlayacaktır.

Bu araştırmada, yalnızca YÖK ulusal tez merkezinde kayıtlı olan lisansüstü tezlerin ve belirli parametrelerin bibliyometrik olarak incelenmiş olmasından dolayı, bu araştırmanın sonuçları sınırlılık arz etmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda, konuyla ilgili ProQuest, Science Direct, Web of Science gibi uluslararası veri tabanlarında yapılacak bibliyometrik araştırmalarla alanın gelişim düzeyinin daha detaylı olarak incelenebileceği söylenebilir. Bu doğrultuda, araştırmacılara ilgili veri tabanlarından ulaşılmakta olan turizm talebi konusu kapsamındaki çalışmaları bibliyometrik olarak incelemeleri tavsiye edilebilir.

KAYNAKÇA

- Aksöz, E. O. & Yücel, E. (2020). Engelli turizmi alanındaki lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 388-319.
- Al, U. & Coştur, R. (2007). Türk Psikoloji Dergisi'nin bibliyometrik profili. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(2), 142-163.
- Arslan, S. A., Arslan, E. & Coşkun, İ. (2016). *Science direct veri tabanında taranan dergilerin bibliyometrik analizi*. 17. Ulusal Turizm Kongresi, Akademi Sektör Buluşması, 20-23 Ekim 2016, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Bodrum, ss.1446-1459.

- Aydın, B. (2017). Yükseköğretim kurulu tez merkezinde (Yöktez) yiyecek içecek işletmeciliği alanında kayıtlı bulunan tezlerin bibliyometrik analizi. *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi*, 2(1), 23-38.
- Bahar, O. & Kozak, M. (2015). *Turizm ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Beşel, F. (2017). Türkiye’de maliye alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi (2003-2017). *International Journal of Public Finance*, 2(1), 27-62.
- Bişkin, F. & Pektaş, Ç. (2021). Turizm pazarlaması alanında hazırlanmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20(4), 2075-2095.
- Boyraz, M., Kabakulak, A. & Mutlu, A. S. (2020). Hazırlanmakta olan turizm konulu tezlerin veri görselleştirme tekniği ile bibliyometrik analizi: 2006-2020 yılları örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1434-1453.
- Broadus, R. N. (1987). Toward a definition of “bibliometrics”. *Scientometrics*, 12(5-6), 373-379.
- Canik, S. & Özdemir, E. Güneren (2019). Sağlık turizmini konu alan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(2), 125-134.
- Çolakoğlu, Ü., Altun, H. E. & Kıykaç, B. (2019). Türkiye’deki medikal turizm tezlerinin bibliyometrik profili (2008-2018). *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(2), 135-143.
- Diodato, V. P. (1994). *Dictionary of bibliometrics*. Binghamton: Haworth Press.
- Hall, C. M. (2011). Publish and perish? bibliometric analysis, journal ranking and the assessment of research quality in tourism. *Tourism Management*, 32, 16-27.
- Jacobs, D. (2001). A bibliometric study of the publication patterns of scientists in South Africa 1992-96, with particular reference to status and funding. *Information Research*, 6(3). <http://informationr.net/ir/6-3/paper104.html> adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 24.11.2021).
- Kaptangil, K. & Kırca, M. (2020). Türkiye’de kayıt dışı istihdam ve turizm talebi arasındaki simetrik ve asimetrik nedensellik ilişkilerinin analizi. *Maliye Dergisi*, 178, 19-36.
- Kırca, M., Canbay, Ş., Türkay, K., Yelman, E. & Pıralı, K. (2019). Türkiye’deki uluslararası turizm talebi ve iktisadi büyüme arasındaki ilişkiler: 1995-2017 dönemi. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 2(2), 48-68.
- Kozak, N. (2001). Türkiye’de turizm pazarlaması literatürünün gelişim süreci: 1972-1998 yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tez çalışmaları üzerine biyo-bibliyografik bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 26-33.
- Köşker, H. (2017). Krizlerin turizm sektörüne etkileri üzerine bir araştırma: 2016 yılı Türkiye örneği. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 62.
- Öcal, O., Kum, H. & Özsolat, B. (2021). Türkiye’de turist sayısını etkileyen makroekonomik faktörler: 1990-2017 dönemi var analizi örneği. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 308-331.
- Örnek, N. & Karamustafa, K. (2020). Turist rehberliği alanındaki lisansüstü tezlerin bibliyometrik analiz ile değerlendirilmesi (1989-2019). *Turist Rehberliği Dergisi*, 3(2), 115-138.
- Pendlebury, D. A. (2008). *White paper using bibliometrics in evaluating research*. Philadelphia: Thomson Reuters.

- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics?. *Journal of Documentation*, 25, 348-349.
- Sarı, Y. & Oğuz, Y. E. (2018). Reel döviz kurlarının turizm talebine etkisi üzerine karşılaştırmalı nedensellik analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 603-620.
- Şahin, E., Akdağ, G., Çakıcı, C. & Onur, N. (2018). Gastronomi ve mutfak sanatları anabilim dallarında yayınlanan tezlerin bibliyometrik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(Ek.1), 30-41.
- Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç. & Durmaz, M. (2018). Turizm alanında yiyecek ve içecek ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 523-547.
- Temizkan, S. P., Çiçek, D. & Özdemir, C. (2015). Sağlık turizmi konusunda yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 394-415.
- Toker, A. (2021). Yayınla veya yok ol! Rekreasyon yönetimi araştırmaları nereye gidiyor? bibliyometrik bir değerlendirme. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 2107-2126.
- Ulu, S. & Akdağ, M. (2015). Dergilerde yayınlanan hakem denetimli makalelerin bibliyometrik profili: Selçuk İletişim örneği. *Selçuk İletişim*, 9(1), 5-21.
- Ünlüönen, K., Tayfun, A. & Kılıçlar, A. (2014). *Turizm ekonomisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yılmaz, G. (2016). Restoranlarda bahşiş ile ilgili yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 65-79.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK) (2021). Yükseköğretim bilgi yönetim sistemi: öğrenim düzeyine göre öğrenci sayısı. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 15.12.2021).
- Zhang, C., Wang, S., Sun, S. & Wei, Y. (2020). Knowledge mapping of tourism demand forecasting research. *Tourism Management Perspectives*, 35, 100715.

Bibliometric Analysis of Postgraduate Thesis Within the Scope of Tourism Demand (1994-2021)

Murat ÖDEMİŞ

Gümüşhane University, Faculty of Tourism, Gümüşhane/Turkey

Extensive Summary

The subject of tourism demand is one of the issues of indisputable importance for the tourism sector and tourism literature. By determining which sub-themes are focused on in academic studies on the subject, it can be revealed on which subjects there are gaps in the literature and which subjects come to the fore within the scope of tourism demand in terms of the tourism sector. In this direction, the main purpose of the study is to bibliometrically analyze the national level master's and doctoral theses carried out between 1994-2021 within the scope of tourism demand. There are a limited number of bibliometric studies evaluating the research quality and level of development of studies conducted within the scope of tourism demand at the national and international level (Arslan et al., 2016; Zhang et al., 2020). This deficiency in the literature is one of the reasons for the emergence of this research. Postgraduate theses carried out within the scope of tourism demand, the type of thesis (master or doctorate) within the framework of the bibliometric analysis method, the year it was made, the name of the university, the name of the institute, the department, the research topic, the title of the consultant, the method used (quantitative, qualitative or mixed method), data collection tools (questionnaire, interview, secondary data, observation and others), sample group/research scope or data sets were analyzed within the framework of the parameters of the number of pages of the theses. In line with the aims of the research, answers to the following research questions are sought:

1. What is the distribution of theses made within the scope of tourism demand in terms of thesis type?
2. How is the distribution of the number of theses by years?
3. How is the distribution of theses made on the subject in terms of universities, institutes and departments?
4. On which subject or subjects do postgraduate theses made within the scope of tourism demand focus?
5. What are the research methods and data collection tools mainly used in theses?
6. What is the sample group/research scope or data set that is mainly selected within the scope of the research?
7. What is the title distribution of the consultants of the theses?
8. What is the average page number of the theses and how is the distribution of the number of pages according to the type of theses?

According to the results of the study, the most thesis within the scope of the subject was prepared at the master's level (77,4%, 48 theses). When the distribution of master's and doctoral theses carried out within the scope of tourism demand is analyzed by years, it is seen that the most thesis on the subject was made in 2017 (8 theses in total). Of the 8 theses made in 2017, 7 are at the master's level and 1 at the doctoral thesis. It was determined that the most theses related to the subject were made in Balıkesir University (6 units), social sciences institutes (53 theses) and tourism management departments (18 theses). According to the results of the research, the most, the factors that affect the tourism demand, and/or the estimation of the touristic demand (total of 52 theses) topic was investigated. Within the scope of tourism demand in theses, it has been revealed that the most used data collection tools are

secondary data (34 theses) and survey (23 theses). The most studied sample group/research scope or data set in theses are data on international tourism demand and other variables (20 theses). When the findings regarding the titles of the advisors are examined, the most of the thesis has been determined that it was carried out under the supervision of consultants with the Prof. Dr. academic title (29 theses, 46,8%). Other theses, respectively, by Asst. Prof. Dr. (17 theses, 27,4%) and Assoc. Dr. (16 theses, 25,8%) were carried out under the supervision of titled advisors. The average number of pages of the theses carried out within the scope of the subject is 143. When the number of pages according to the types of theses is examined, it is seen that the thesis with the highest number of pages is 194, and the thesis with the least number of pages is 69 pages. When doctoral theses are examined in terms of page numbers, it is seen that the thesis with the most pages has 317 pages, and the thesis with the least pages has 119 pages.

Due to the limited number of bibliometric studies on the subject of tourism demand (Arslan et al., 2016; Zhang et al., 2020), it is recommended to increase the number of bibliometric studies in future studies in order to effectively evaluate the development level of the field and to guide researchers about the gaps in the related literature. It is recommended to increase the number of articles and theses examining tourism demand and other tourism economy sub-themes (eg, leaks, tourism supply, direct, indirect and induced effects of tourism revenues) in tourism-related departments. Due to the fact that tourism academics have the opportunity to get to know the sector more closely, research in tourism departments will accelerate the academic development of the field and it will provide to be produced valuable information resources for the sector. In future studies, it can be said that the level of development of the field can be examined in more detail with bibliometric studies to be carried out in international databases such as ProQuest, Science Direct, and Web of Science.